

**Podporný program pre mladších žiakov
„Ako pomôcť s čítaním...“**

(pre rodičov v domácom prostredí a špeciálnych pedagógov v CPPPaP)

Mgr. Katarína Prokopová, špeciálny pedagóg

2020/2021

Obsah

Úvod	2
1 Teória pre každého	4
1.1 Ako na to?	6
2 Hláska	7
2.1 Hlásky a písmena	9
2.1.1 Spájanie hlások s písmenami, úlohy a cvičenia	10
2.1.2 Rozoznávanie dlhej hlásky, rozlišovanie dlhých a krátkych hlások	12
3 Slabika.....	13
3.1 Rozdeľovanie slov na slabiky	13
3.2 Ako objaviť a precvičiť slabiky	14
4 Čítame slabiky: Tvorenie slov zo slabík	15
4.1 Inšpirácie na precvičovanie slabikovania s deťmi	16

Úvod

Mnohí z nás, rodičia, učitelia, známi-neznámi, vnímame schopnosť čítať ako tú najprirodzenejšiu vec. Považujeme za samozrejmosť, že sa dieťa v 1. ročníku naučí čítať bez problémov. Očakávame plynulý a ničím nerušený priebeh. Zvládnutie a osvojenie si písmen v prvých mesiacoch po nástupe do školy, následne ich spájanie do slabík, slabík do slov a nakoniec viet. Nie pre každého je však proces čítania bezproblémový. Súčasná doba priniesla so sebou niečo, s čím nikto z nás nerátal a na čo ani jedna zo strán zapojených do procesu vzdelávania, nebola dostatočne pripravená. Dištančné vzdelávanie prinieslo mnoho rôznorodých situácií a problémov. Čítanie sa tak u viacerých detí premenilo na „strašidlo“, ktoré bohužiaľ na svetle nezmizne, ale naopak máta ich cez deň aj v noci.

Táto „pomôcka“ je určená pre všetkých, ktorí chcú pomôcť šikovným deťom strach odohnať a zbaviť ich strachu, niekedy až odporu k čítaniu. Program je zostavený pre rodičov, starých rodičov, tety a strýkov, ktorí sú „ne-učitelia“ tak, aby ho s deťmi zvládli aj doma prostredím. Obsahuje jednoduchú teóriu, aktivity a úlohy a prevedie Vás procesom osvojovania si čítania krok po kroku. Jednotlivé časti programu obsahujú konkrétne námety pre rozvoj oslabených funkcií, precvičovanie a upevňovanie si zručností a návykov v oblasti čítania. Súčasťou sú zároveň návody hier pre praktické použitie a pracovné listy.

Žiak s oslabením čiastkových funkcií pri nástupe do školy

Veľa detí pri nástupe do 1. ročníka základnej školy prichádza s menšími či väčšími rezervami v rôznych oblastiach. Často ide o oneskorenia v oblasti sluchového či zrakového vnímania, problémy s rečou, motorikou, sú nedostatočne pripravené na dlhodobšie zameranie pozornosti, resp. sústredenie sa. Za bežných podmienok je dieťa, ktoré je pravidelne prítomné na vyučovaní, tieto deficity vyrovnáť, dokáže sa prispôbiť školskému režimu, požiadavkám a zvládnuť nároky kladené zo strany školy. Čo sa však deje v tejto situácii, s ktorou nikto nerátal? Náhle sa bežný a pravidelný režim prerušil, z rodičov sa stali učitelia, za pochodu sa hľadali efektívne spôsoby a postupy edukácie. Dospelý jedinec dokáže vo všeobecnosti flexibilne zareagovať na zmeny v jeho živote a po krátkej dobe sa im aj prispôbiť. Pre skupinu žiakov s oslabeniami v tzv. „čiastkových funkciách“ najmä v 1. ročníku môže byť však táto zmena ohrozením a mať negatívny dopad nielen na výsledky v škole, ale aj postoj detí k nej.

Náročné čítanie

Čítanie je komplexný proces, pri ktorom sa prepájajú viaceré funkcie a schopnosti. Dôležitým predpokladom pre úspešné zvládnutie je dosiahnutie určitej vývinovej úrovne percepčno-kognitívnych a motorických funkcií. Ak sú u detí tieto oblasti nedostatočne rozvinuté a oslabené, ovplyvňuje to negatívne aj schopnosť čítať. Zo strany dospelých (rodičov, či učiteľov) potrebujeme predovšetkým dostatok trpezlivosti a začať vnímať čas inak. Dopriať ho dieťaťu toľko, koľko bude potrebovať, lebo výsledok bude na celý život. Zrelosť u dieťaťa bude spočívať vo vzájomnom **prepojení podnetov zrak – sluch – motorika**.

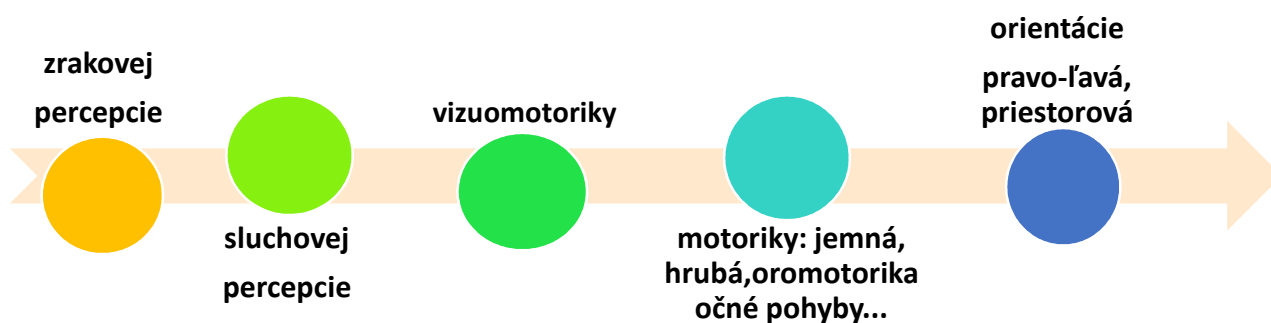

1 Teória pre každého

Čo je to čítanie?

Čítanie je proces, pri ktorom sa v našej myslí spája to čo vidím, počujem a vyslovím odrazu. Počuté a videné je znázornené písmenami. Sú to rôzne predmety, činnosti, či obrazy graficky zaznamenané na papieri. To znamená, že **pri čítaní využívam sluch, zrak aj motoriku**. Pre nás veci samozrejme, ale pre dieťa s problémami v čítaní sú to veci nepredstaviteľné a neuskutočniteľné. Od prvých okamihov nášho príchodu na svet sa u malého bábätka vytvárajú pamäťové stopy toho, čo počuje, vidí a hovorí. Postupne ako sa dieťa vyvíja a rastie, vytvára si na základe rôznych vnemov, podnetov a zážitkov, predstavy o svete. Spája si obrazy (to čo vidí) so zvukom (to čo počuje). Vzniknuté slová si ukladá v pamäti. Keď počuje slovo „pes“, ukáže naň alebo ho napodobní. Neskôr sa učí a rozoznáva aj abstraktné pojmy a vlastnosti predmetov okolo neho. V určitom veku prichádzajú na rad aj znaky - písmená, ktorými sa tieto veci označujú.

Schéma 1 Súbežne s nácvikom čítania prebieha stimulácia a rozvoj čiastkových funkcií

Pamätaj

Proces nácviku čítania sa nezaobíde bez rozvíjania zmyslov dieťaťa ako je zrak a sluch, ale aj motoriky, či orientácie v 2 D, neskôr v 3 D priestore 😊

Hláska či písmeno?

Nahlas vyslovené slovo je zložené z hlások. Keď sa hlásky spoja, vznikne slabika a následným spojením slabík, slovo. Spojením a vyslovením viacerých slov dokopy vznikne celá veta. Keď hlásku znázorním znakom na papieri, je to písmeno. Na to, aby som to dokázal potrebujem moje zmysly, sluch, zrak, šikovnú ruku a zvládnutú orientáciu v priestore, ako a kde to písmeno napíšem. Napísaním dvoch písmen smerom zľava doprava, vznikne slabika.

Pri čítaní potrebujeme zvládnuť aj ďalšie prepájania, tzv. *intermodalitu*. Okom vnímaný znak na papieri si musím vybaviť v hlave a nájsť preň to správne písmeno, ktoré ho označuje. Ak ho vyslovím nahlas, priradím k danému znaku aj zvuk.

Tabuľka 1 Hláska či písmeno

HLÁSKA		PÍSMENO
počujem ju		vidím ho
vyslovím ju		napíšem ho

Celý proces pokračuje ďalej. Spojiť dve písmená znamená zvládnuť orientáciu smerom zľava doprava. **Zrakom vnímam jedno písmeno, vybavím si ho v hlave, prevediem do zvukovej podoby, následne sa presuniem smerom doprava k druhému písmenu a celý proces opäť zopakujem.** Nakoniec obe písmená spojím do slabiky. Bez schopnosti analýzy a syntézy sa nezaobídeme.

Väčšina populácie tento proces zvládne bez toho, aby si ho uvedomovala a jednoducho číta. Pre deti s oslabeniami v rôznych oblastiach je to však náročný proces a potrebujú čas „dozrieť“. Je dôležité začať rozvíjať zmyslové vnímanie, zrakové, sluchové, orientáciu v priestore a podobne hneď od začiatku a nečakať na „zázrak“. Bez našej pomoci k nemu s najväčšou pravdepodobnosťou nedôjde. Dôležitú úlohu v tomto prípade zohráva aj správna motivácia. Väčšina z týchto detí po prvom neúspechu získa k čítaniu odpor a odmietajú spolupracovať. Správna motivácia a pravidelnosť nás však k očakávanému „zázraku čítania“ dokážu priviesť.

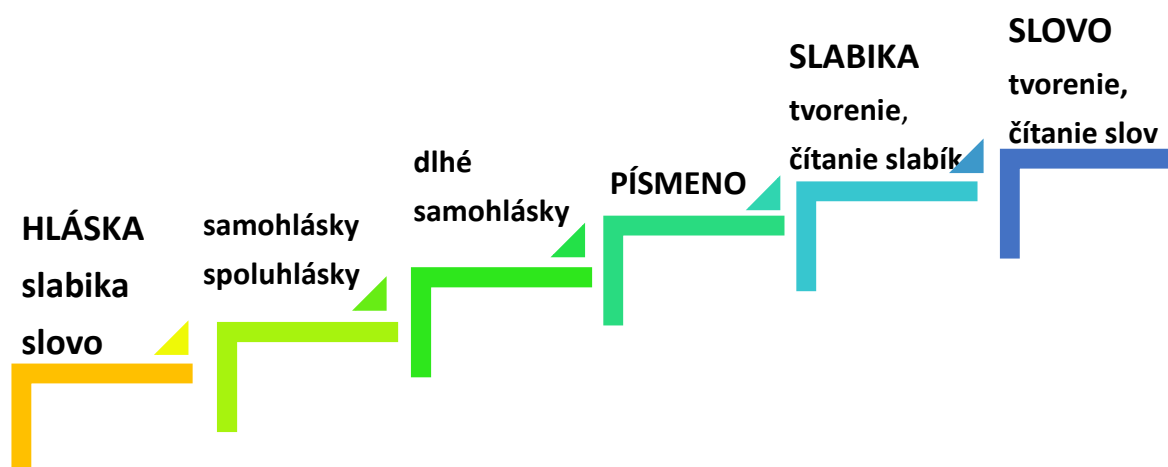
Musíme dodržať následnú postupnosť krokov:

Počujem hlásku (sluch) – spojím ju s písmenom (sluch a zrak) – fixujem písmená - spojím hlásky do slabík/ spojím písmená do slabík – tvorím slabiky - rozkladám slová na slabiky – fixujem postup čítania zľava – doprava 😊

Ak už toto máme osvojené a zvládnuté, môžeme začať so samotným nácvikom čítania.

1.1 Ako na to?

Schéma 2 Postupnosť v procese čítania

SLOVNÍK ZÁKLADNÝCH POJMOV

Hláska	to čo vyslovím, zvuková podoba písmena, fonéma
Písmeno	to čo napíšem, grafická podoba hlásky, inak jej hovoríme aj graféma
Slovo	povedané alebo napísané, spojenie viacerých hlások alebo písmen
Slabika	je spojenie dvoch alebo viacerých hlások/ písmen, väčšinou ide o spojenie spoluhlásky so samohláskou. Spojením slabík vznikne slovo
Slabikovanie	rozkladanie slov na časti - slabiky
Krátke samohlásky	a, o, e, i, u, y/ A, O, E, I, U, Y
Dlhé samohlásky	á, ó, é, í, ú, Á, Ó, É, Í, Ú, Ý
Spoluhlásky (tvrdé, mäkké, obojaké).	b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, r, s, t, v ...
Dvojhásky	ô, ia, ie, iu
Percepcia – vnímanie	Poznávanie sveta okolo prostredníctvom zmyslov: zrakom, sluchom, hmatom,...

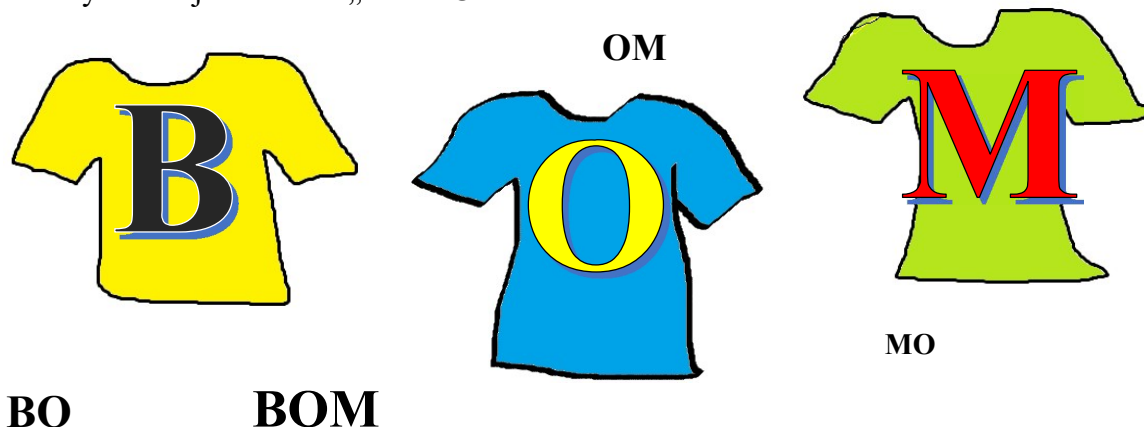
2 Hláska

Na začiatku potrebuje dieťa pochopiť a rozoznávať rozličné hlásky. Ide o precvičovanie a rozvoj **sluchovej diferenciacie** (počúť rozdielnosť hlások), **sluchovej syntézy** (spojenie počutých hlások) a **sluchovej analýzy** (vedieť v slove zachytiť a rozlíšiť jednotlivé hlásky, slovo rozložiť). Ak si dieťa dostatočne osvojí sluchové vnímanie, predíde ich zamieňaniu v grafickej podobe pri čítaní. Pre deti, ktoré majú dostatočne rozvinuté sluchové vnímanie čítanie problémom nebýva. **Pri nácviku čítania ide o prepojenie sluchového vnímania hlások so zrakovým poznávaním a rozlišovaním písmen.** Najskôr precvičujeme sluchové rozlišovanie, následne pridáme obrazovú podobu. Nebojte sa v tomto období „preháňať“. Čím viac budete hľadať a rozlišovať hlásky v slovách, nahlas ich vyslovovať, tým viac sa v mozgu dieťaťa vytvorí a zafixuje tá správna pamäťová stopa pre hlásky/ písmena.

Pri tomto nácviku **je dôležité zvýraznenie hlásky**, ktorú hľadáme tak, že ju budeme hovoriť hlasnejšie, dlhšie ju vyslovíme alebo ju odlišíme zmenou hlasu.

- Ak určujeme PRVÚ HLÁSKU - **zvýraznime začiatok slova**, povieme **silnejšie prvú hlásku**, aby ju dieťa počulo. Dieťa opakuje celé slová a musí zdôrazniť hlásku, ktorú hľadá.
- Ak určujeme POSLEDNÚ HLÁSKU - **zvýrazníme koniec slova, poslednú hlásku.**
- Pri URČOVANÍ HLÁSOK V SLOVE - **naťahujeme hlásky od prvej k druhej a postupne ďalšie**, napr. **PPPP EEEEE SSSS**, **LLLL EEEE TTTT OOO**

V slovách sa spájajú rôzne hlásky, dve, tri i viac. Pre dieťa je niekedy náročné tento jav pochopiť. Môžeme si pomôcť prirovnaním, preklopením tohto princípu do príbehu: Hlásky ako kamaráti. Každý kamarát má svoju hlásku na tričku. Matka nesie svoju hlásku **M**, Betka zase **B**, Oliver má hlásku **O**. Keď sa spoja dvaja alebo traja kamaráti za ruky, vytvorí slabiku. Napríklad: spojí sa Matka a Oliver a vznikne slabika: „MO“. Keď sa viacerí kamaráti chytia za ruku, môžu vytvoriť aj celé slovo „BOM“☺.

Koľko kamarátov - hlások sa drží za ruku v slove **pero**?

Štyria. Sú to 4 hlásky - kamaráti **P, E, R, O**.

Poznať tento princíp je veľmi dôležité. Musíme zvládnuť rozdeľovať slová na slabiky, slabiky na hlásky a naopak. **Toto je vlastne princíp čítania, slovo rozložíme na písmená a tie zas spojíme do slova.**

*Nakreslite na papier niekoľko kamarátov. Vystrihnite ich a každému z nich dajte meno. To sú **kamaráti - hlásky**. Namiesto písmena im na tričko nakreslite obrázok, napr. **hláska P bude mať na tričku psa, hláska A - auto** a pod. Ukladajte ich vedľa seba do radu, skladajte a vymýšľajte slová na rovnakú hlásku ako majú kamaráti na tričkách.*

Samohlásky a spoluhlásky

Pri rozlišovaní hlások sluchom sa zamerajte na rozlišovanie samohlások od spoluhlások. Ako ich rozlíšiť? Pri **samohláskach máme ústa vždy široko otvorené**, skúste si to 😊

A, E, I, O, U...

*Pri spoluhláskach **K, L, M, N, P, R...** už nie 😊*

Samohlásky sa môžeme naučiť aj za pomoci jednoduchého cvičenia:

- A:** Zdvihneme vystreté ruky hore nad hlavu a napodobňujeme ústa roztvorené naplno, ako pri vyslovovaní hlásky „A“.
- E:** Rozpažíme ruky naširoko od tela a napodobníme doširoka roztvorené ústa ako pri vyslovovaní hlásky „E“.
- I:** Dáme si ruky vbok. Napodobníme tak špicatý tvar úst, keď vyslovujeme hlásku „I“.
- O:** Rukami znázorníme kruh pred bruchom. Napodobňujeme okrúhly tvar úst, keď vyslovujeme hlásku „O“.
- U:** Ruky pripažíme rovno k telu. Napodobníme úzky tvar úst, ako pri hláske „U“.

Dlhá hláska. Niektoré hlásky majú **dĺžeň**. Sú to tzv. dlhé hlásky, napr. á, é, í, ó, ú. Dĺžeň je veľmi dôležitý, lebo niektoré slová by boli bez dĺžňa smiešne. Dĺžeň nám slúži aj na odlišenie významu slov.

Počúvaj, či sú nasledujúce slová rovnaké:

víla - vila, milý – mýli, bábka – babka, pili – píli, ...

Skús pokračovať a nájsť ďalšie slová, ktoré nám dĺžeň pomôže odlišiť.

2.1 Hlásky a písmena

Každá hláska má aj svoj príslušný znak. Keď sa hláska položí na papier (napíše), zmení sa na písmeno. V takejto podobe ju môžeme čítať. **Hlásku počujeme, písmeno vidíme!** Ide o spojenie zrakového vnímania a sluchového vnímania. To čo počujem aj vidím. Zvuk, ktorý počujem a vyslovím má svoju vizuálnu podobu znaku, písmena.

Ako precvičiť hlásky?

„Počúvaj ako znie slovo: PES.“

Vyberieme obrázok a pomenujeme ho. Slovo vyslovíme ešte raz, ale natiahneme a zvýrazníme prvú hlásku: „**PPPP**es“. **„Aká je prvá hláska? P Je to spoluhláska.“**

Dieťa musí zopakovať slovo a tiež zvýrazniť hlásku (môžete veľmi výrazne vysloviť písmeno aj viackrát, aby dieťa danú hlásku sluchom zachytilo). Vyberieme písmeno **P/p**, ktoré položíme pod obrázok.

Slovo opäť vyslovíme a zdôrazníme druhú hlásku: „p**EEEE**es“.

Aká je to hláska? E Je to samohláska.

Dieťa musí zopakovať slovo „pes“ a tiež zvýrazniť hlásku **e**. Vyberieme písmeno **E/e** a položíme pod obrázok vedľa **P**.

Zopakujeme slovo do tretice a zdôrazníme tretiu hlásku: „pe**SSSS**“.

Ktorá hláska je posledná? S Syčíme ako had ssssss.

Vyberieme **S/s** a položíme pod obrázok vedľa písmen P a E.

Nakoniec prečítame slovo po hláskach - P E S/ pes. Ešte raz zopakujeme hlásky, slovo *pes* má písmená - **P E S** a ukazujeme prstom na písmena. Dané slovo napíšeme písaným alebo tlačeným písmom.

2.1.1 Spájanie hlások s písmenami, úlohy a cvičenia

Určovanie **prvej hlásky** v slovách, pomenovanie rôznych predmetov, obrázkov a popritom si uvedomujeme začiatočnú hlásku.

Určovanie **poslednej hlásky** v slove. Pomôcka: pre dieťa bude jednoduchšie, ak spojíte slovo s obrázkom alebo konkrétnym predmetom. Dieťa predmet, obrázok pomenuje a potom rozmýšľa a určuje hlásky.

Hovoríme **rôzne slová**, pomenúvame predmety, veci, činnosti a rozkladáme tieto slová na hlásky. Začíname najprv prvou hláskou v slove, potom určujeme poslednú. Tak vyskúšame v slove všetky hlásky. Začíname krátkymi slovami, potom náročnosť stupňujeme a nakoniec pridáme slová, kde je spolu viac spoluhlások:

NOC, PES, OKO, LES, LEV, NOHA, VODA, LOVÍ, JEME, CHODÍ, BOSÝ, PERO, BÁBIKA, LAVICA, OPICA, STOLIČKA, POLIČKA, AUTO, AUTOBUS, PRÁCA, STRAŠIDLO, LAMPA, VLAK, KNIHA, CHROBÁK, PAPUČE, OBRAZ, ZRKADLO, STREDA, OPRAVIŤ.

- **Sluchová diferenciacia:** „Porovnaj nasledujúce slová a nájdi rozdielnu hlásku:“
LES- LEV, PEC - PES, VLAK - MRAK, MAK – RAK, DOM- DYM, NOS- NOC, HAD – ĽAD
- **Rozlišovanie hlások na začiatku slova:**
„Dobre počúvaj a odpovedz, ktorá hláska je na začiatku slova? Poznáš nejaké slová, ktoré začínajú na rovnakú hlásku? (napr. okno, všetky slová na O). Vyber obrázky, resp. predmety, ktoré sa začínajú na rovnakú hlásku (misa, mačka, mlieko, medveď, mrkva ...). Vyber obrázky, predmety, ktoré začínajú na rovnakú hlásku ako lev.“
- **Rozlišovanie hlások na konci slova:** „Počúvaj a odpovedz, ktorá hláska sa nachádza na konci slova. Vymysli slovo, ktoré končí tiež na túto hlásku.“
- **Slovný futbal:** „Poviem slovo. Počúvaj, ktorá hláska je na konci slova a vymysli nové slovo na tú istú hlásku.“ Napr: domček- **k** – koleso – **o** – okuliare – **e** – eskimák – **k** - ...
- **Sluchová syntéza:** „Budem hovoriť rôzne hlásky, ty sa ich pokús spojiť a utvor slovo.“
r-a-k/ rak m-a-k/ mak p-e-s/ pes l-e-s/ les
m-i-l-á/ milá v-í-l-a/ víla p-i-l-a/ pila m-a-č-k-a/ mačka
- **Sluchová analýza:** „Teraz to skúsime naopak. Ja poviem celé slovo a ty ho vyslov ako robot, po hláskach.“ Napr. **KAMENŤ** **K – A – M – E – Ň**

- **Sluchové vnímanie hlások:** „Poviem ti hlásku a ty vyhl'adaj obrázok, ktorý začína na túto hlásku. Vyber písmeno a hľadaj obrázky.“

- **Spojenie hlásky a písmena**

„Poviem ti slovo, počúvaj, ktorá je prvá hláska?“

„Vyber písmeno, ktorým slovo začína.“

Môžeme použiť písmená z rôznych materiálov, papiera, plastové, penové, z drôtu a pod.

- **Vyhľadávanie slov podľa začiatkovej hlásky.**

Použijeme krátky text z novín, časopisu, učebnice a podobne. Vyberieme z textu slovo:

„Pozorne počúvaj aké slovo teraz poviem.“

Na akú hlásku sa začína?

Pohl'adaj slovo v texte podľa začiatkového písmena, ktoré si určil/a.“

- **Upevňovanie písmen a hlások, spojenie sluchového a zrakového vnímania**

Budeme potrebovať písmena (napr. z papiera, na malých papierikoch - veľké/malé-tlačené/písané) a rôzne obrázky (z časopisov, omaľovaniek, nakreslené rukou, tiež na malých papierikoch A6 alebo pečiatky).

Postup:

pomenovať obrázok → odvodit' (prvú) hlásku → vybrať písmeno,
 → položiť písmeno pod obrázok → odvodit' poslednú hlásku v slove,
 zopakovať postup.

Neskôr odvodzujeme v slove všetky hlásky. Začínáme s krátkymi, jednoduchými slovami: **pes, lev, oko, nos, mama, misa, les, sova**, a pod. Používame pri tom obrázky, je dôležité, aby dieťa pomenovalo obrázok správne a nahlas, aby sa pri tom počulo. Pridáme aj písmená, buď si ich vyrobíme z papiera (veľkosť A6 a menšie) alebo z iných materiálov, drevené, plastové a pod.

- **Rozlišovanie samohlások v slove**

Sluchové vnímanie znamená postrehnúť v slovách samohlásky a správne ich určiť. Pre lepšie zapamätanie ich v tejto úlohe budeme prepájať s pohybom. Budeme hovoriť rôzne slová.

Keď budeš počuť samohlásku „i“, zdvihni ruky hore.“

„Keď budeš počuť v slove samohlásku „a“, zatlieskaj.“

Keď budeš počuť samohlásku „o“, čupni si. Keď budeš počuť samohlásku „e“, zatoč sa.“

Značenie samohlások pod obrázkom, ktorý pomenujeme. Na papier nakreslite rôzne obrázky, alebo ich vystrihnite a nalepte z časopisov, poprípade použite pečiatky.

„Dávaj pozor, kde budeš počuť samohlásku. Počuješ samohlásku na začiatku slova? V strede? Na konci? Nakresli krúžok tam, kde si samohlásku počul.“

2.1.2 Rozoznávanie dlhej hlásky, rozlišovanie dlhých a krátkych hlások

Pre čítanie je dôležité sluchom poznať a rozlíšiť v slove dlhú samohlásku a určiť, kde sa nachádza (začiatok, stred, koniec slova).

Sluchová diferenciacia dlhých samohlások:

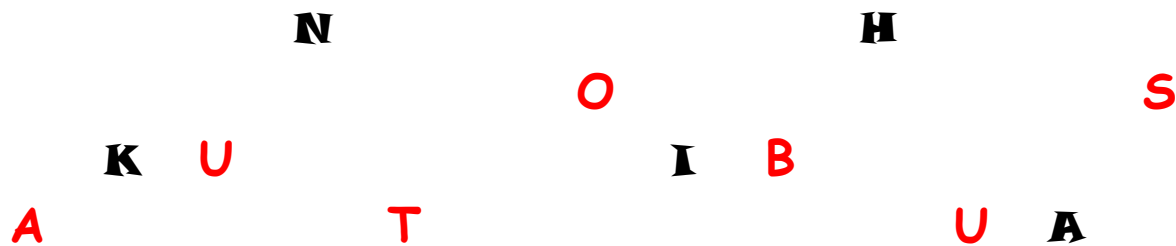
- Pomenujeme rôzne obrázky v knihe, časopise, dlhé samohlásky v slovách zvýraznime hlasom, určujeme, kde sa nachádzajú. Následne môžeme hovoriť rôzne slová, v ktorých sa nachádza dlhá hláska a úlohou dieťaťa je určiť, či ju počuje. Môžeme si dohovoriť nejaký **signál**, napríklad zdvihne ruku, zatlieska, čupne si a podobne: „Zatlieskaj, keď počuješ dlhú hlásku. Dvihni ruky, keď počuješ dlhú hlásku v slove. Rozpaž naširoko ruky, keď počuješ dlhú hlásku v slove.“
- Veľmi účinnou pomôckou sa ukázala aj **naťahovacia guma**. Keď dieťa počuje dlhú samohlásku, natiahne gumu do dĺžky a vysloví ju. Striedame slová s dlhou a krátkou samohláskou. Nakoniec vyzveme dieťa, aby vymyslelo a hovorilo slová, v ktorých sa nachádza dlhá samohláska.
- Na kartičku nakreslíme dĺžeň, alebo si nejakú vyrobíme z iného materiálu, môžeme použiť aj obľúbenú farbičku alebo fixku. Úlohou dieťaťa je kartičku (náhradnú pomôcku) zdvihnúť vždy, keď počuje v slove dlhú hlásku. Potom naopak, dieťa má vymyslieť slová podľa toho, či mu dĺžeň ukážeme alebo nie.

Zraková diferenciacia:

- Rozlišovanie dlhých písmen. V rôznom texte, noviny, časopis, vyhľadávame písmena s dĺžňom. Povieme dieťaťu: „**Nájdí a vyfarbi v slovách písmená s dĺžňom.**“ Môžeme využiť rôzne farby, napríklad „**á**“ - **červenou**, „**ú**“ - **modrou** a pod.
- Prečítame slovo, dieťa ho rozloží na slabiky, následne na hlásky. Potom zloží slovo z písmen (papierové, plastové) a položí dĺžeň tam, kde počuje dlhú hlásku. Tam, kde je dlhá hláska, vzniká dlhá slabika: „**Polož dĺžeň (stačí z papiera vystrihnúť) na písmeno, ktoré je dlhé.**“

Tvorenie slov, precvičovanie očných pohybov

Potrebujeme veľký papier (môžeme použiť baliaci), na ktorý napíšeme rôznym štýlom a rôznymi farbami slová tak, že jednotlivé písmena budú rozťahnuté na celú plochu, ale v správnom poradí smerom zľava doprava. Vid' nasledujúci obrázok.

Úlohou dieťaťa je pospájať čiarou jednotlivé písmená podľa farby a nájsť ukryté slová. Pre lepšiu fixáciu potom tie isté slová poskladá z papierovej abecedy alebo z plastových písmen. Pri tejto úlohe si dieťa precvičuje očné pohyby, smerom zľava doprava a fixuje jednotlivé písmená.

3 Slabika

Slabiku tvoria dve alebo tri hlásky, písmená.

HLÁSKA → SLABIKA → SLOVO → VETA

Tento princíp platí pri rozprávaní, čítaní aj písaní. Podľa počtu slabík rozlišujeme: *jednoslabičné, dvojslabičné, trojslabičné, viacslabičné* slová. Pri čítaní bez toho, aby sme si to uvedomovali vnímame slovo okom, písmená si vybavíme v pamäti, rozoznávame ich, pomenujeme a prečítame. Pre deti s oslabením v zrakovom vnímaní a ťažkosťami v čítaní je veľmi náročné udržať v mysli všetky písmená, ktoré vidí, vybaviť si ich a v správnom poradí prečítať. Oveľa ľahšie dieťa rozozná dve písmená, utvorí slabiku, podrží ju v mysli, potom utvorí ďalšiu slabiku a obe spojím do slova

3.1 Rozdeľovanie slov na slabiky

Vedieť rozdeliť slová na slabiky je dôležité pre zvládnutie procesu čítania a písania. **Pri čítaní prebieha proces zrakovej percepcie**, dieťa vníma očami na papieri znaky- písmená, vybaví si ich v pamäti a spojí s konkrétnym písmenom.

Počas písania ide o spojenie viacerých procesov. Uplatňuje sa sluchové vnímanie slova: dieťa počuje slovo sluchom, predstaví si ho v hlave a nasleduje proces sluchovej diferenciácie a syntézy. Dieťa si uvedomí rozdielnosť počutých hlások a slovo rozloží na

jednotlivé hlásky. Hlásky si musí premietnuť do obrazovej podoby, teda písmen. Nastupuje motorika ruky spojená s očným vnímaním, keď rukou jednotlivé znaky – písmená, znázorní na papier. Zároveň však prebieha proces syntézy, pri ktorom dieťa slovo rozložené na písmená znovu spája.

Pre deti s oslabením v oblastiach percepcie, vnímania, je náročné zvládnuť tieto všetky procesy súčasne a v primeranom tempe. Často dochádza k oslabeniu pozornosti, dieťa si slovo rozloží na hlásky, predstaví si jednotlivé písmena ale potom zlyháva proces zaznačenia všetkých písmen v správnom poradí na papier, zlyháva proces syntézy slov. **To sa prejaví vynechaním písmena v slove, pridaním alebo zamenou písmena, či vynechaním slabiky.** Oveľa jednoduchšie je potom pre dieťa udržať si v hlave slabiku, ktorú momentálne píše. Ak si dieťa dokáže správne rozložiť slovo na slabiky, vie tieto slabiky podržať a správne zapísať.

3.2 Ako objaviť a precvičiť slabiky

Pomenujeme všetko, čo vidíme, doma, vonku, činnosti, predmety a delíme dané slová na slabiky. Určujeme, či ide o slovo jednoslabičné, dvojslabičné, trojslabičné alebo viacslabičné. Pomenujeme všetko čo vidíme, doma, vonku, činnosti, predmety a delíme dané slová na slabiky. Určujeme, či ide o slovo jednoslabičné, dvojslabičné, trojslabičné alebo viacslabičné. Efektívne je spojiť delenie slov na slabiky s nejakým pohybom. Najjednoduchšie a prirodzené pre dieťa je **vytlieskávanie**. Cvičiť slabikovanie môžeme aj inými spôsobmi:

- položiť si ruku pod bradu a počítat', koľkokrát sa pri vyslovení slova pohne sánka,
- skákať, či dupať nohami, plieskať rukami o stehná,
- robiť veľké kroky v miestnosti a pod.

Reč je melódia. Preto využijeme rytmické hudobné nástroje. Ak dieťa pozná princíp rozkladania slov na slabiky a spätne tvorenie slov zo slabík, dokáže pri čítaní hlasným slabikovaním spájať slabiky do slov a pri písaní vytvoriť zo slabík slovo. Pre lepšiu fixáciu pri nacvičovaní slabikovania môžeme využívať znázornenie symbolmi, napríklad **oblúčikom**. Každú slabiku označíme oblúčikom pod slovo alebo obrázok.

Príklad:

„Koľko slabík má slovo LEV? Vytlieskaj:

Jedna slabika. Zaznač slabiku pod slovo.“

(urobíme oblúčik spojíme všetky hlásky)

LEV
⌒

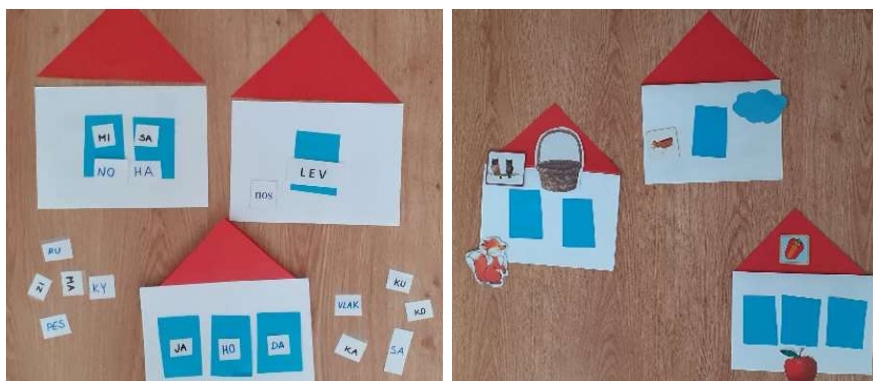

„Koľko slabík má slovo sova?“

Dve: **so va**
☺ ☺

Slabiky si tiež môžeme predstaviť ako kamarátov, ktorí žijú spolu v domčeku. Niektoré domčeky majú jedno okno, to sú jednoslabičné slová (pes, les, nos, oko,...), iné majú dve okná, dvojslabičné slová, ďalšie zase tri alebo viac okien. Bývajú tam naši kamaráti z predchádzajúcej kapitoly o „Hláske“, ktorý nosia svoju hlásku na tričku. Každá slabika býva v jednom okne.

Obrázky: vlastný zdroj

Označovanie slabík: ak si precvičíme značenie slabík, pomôže nám to neskôr pri čítaní.

Koľko slabík má slovo DOM. Skús počet slabík vytlieskať. Jedna slabika.

Zaznač slabiku pod slovo.

dom
☺

Tieto písmena bývajú v jednom domčeku ☺

4 Čítame slabiky: Tvorenie slov zo slabík

Po nácviku rozdeľovania slov na slabiky pokračujeme v opačnom procese a to v tvorení slov. Dieťa, ktoré už dokáže rozdeliť slová na slabiky, zvládne počas čítania slabikovať jednotlivé slová a slabiky spájať do slov.

Začíname hlasným slabikovaním. **Dieťa číta slová po slabikách nahlas.** Na začiatku bude dieťa slabikovať pomalým tempom. Postupne, ako sa zlepšuje sa zrakové a sluchové vnímanie sa zrýchľuje aj proces čítania slabík. Dieťa postupne prechádza **do tichého slabikovania**, keď si prečíta slabiku potichu a následne prečíta nahlas celé slovo:

(ma-lič-ká) maličká – (lop-ta) lopta – (ská-če) skáče – (po dvo-re) po dvore

Kým nemá dieťa **dostatočne osvojené slabikovanie a číta slabiky pomalým tempom, nechajme ho čítať slabiky nahlas, nenúťme ho čítať slabiky po tichu.** Po zrýchlení čítania hlasným slabikovaním, dieťa plynule prejde aj k hlasnému čítaniu slov. Cieľom je plynulé slabikovanie - nahlas. **Dodržiavaním správnej techniky čítania hlasným plynulým slabikovaním, prejde dieťa plynule k hlasnému čítaniu slov.**

4.1 Inšpirácie na precvičovanie slabikovania s deťmi

- **Ukladanie slov podľa počtu slabík do domčekov:** Vytvorte si rôzne domčeky s rôznym počtom okienok. Slová rozdeľte do domčekov, podľa toho, koľko majú slabík. Použite pri tom rôzne obrázky, predmety. Pre školákov, ktorý už poznajú písmena použite namiesto obrázkov papierové slabiky a slová:

Pýtame sa:

„Čo je na obrázku?

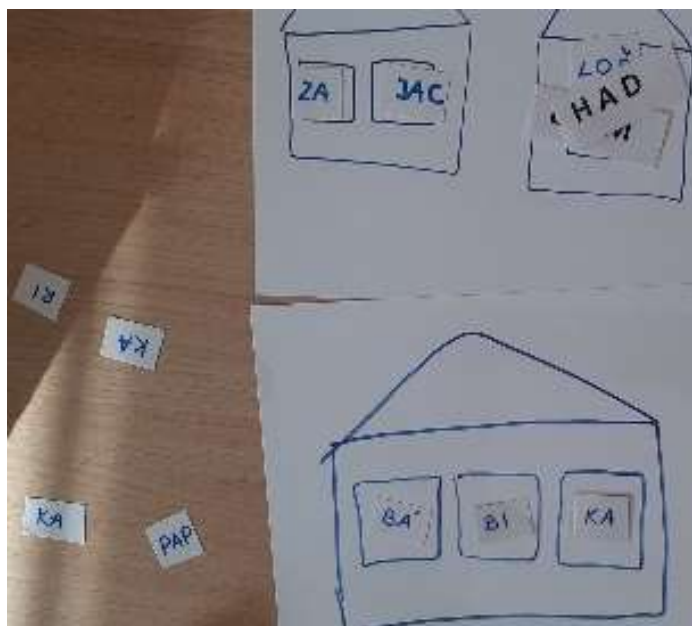
Čo to je?

Rozdeľ slovo na slabiky. Koľko ich je?

Prirad' obrázok/ slovo do správneho domčeka.“

Obrázok alebo slovo na papieri dieťa položí do domčeka a odpovie, koľko slabík má dané slovo:

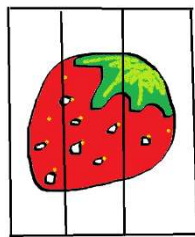
ZA – JAC	dve slabiky
HAD	jedna slabika
BA – BI – KA	tri slabiky

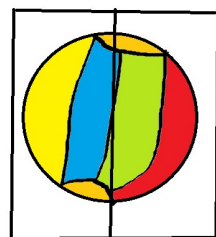
Slabiky v okienkach čítajte a tvorte slová. *Obrázok: vlastný zdroj*

Pri hre so slabikami a domčekmi je dôležité dodržať následnosť krokov: **dieťa povie slovo, rozdelí ho na slabiky, určí počet slabík, vyberie slabiky a opäť slovo zloží.** Podľa počtu slabík vyberie správny domček, slabiky položí do okienok na domčeku a povie, koľko slabík má dané slovo. „*Vymysli slová, ktoré bývajú v domčeku s tromi oknami, s jedným oknom, s dvomi oknami, resp. so štyrmi.*“ Dieťa vymýšľa slová, píše ich na kúsok papiera a ukladá do domčeka.

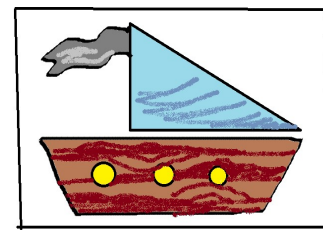
- **Slabiky a skákanie:** Vonku alebo v miestnosti si vyznačte štart a cieľ. Pomenúvajte rôzne veci/predmety v miestnosti. Slová rozdeľte na slabiky (každá slabika = jeden skok) doslova ich „vyskáčte“ po miestnosti. Dieťa pri skákaní počíta počet slabík, koľkokrát skočí, toľko slabík má dané slovo. Cestu môžete prejsť viackrát, striedate sa s dieťaťom.
- **Obrázky zvisle rozstrihnite na toľko časti, koľko má slabík.** Rozstrihané časti viacerých obrázkov pomiešajte. Potom ich skúste poskladať a nalepiť. Pre školákov zameňte obrázky za slová napísané na papieri. Tiež ich rozstrihajte podľa počtu slabík, slabiky zmiešajte a skúste z nich skladať slová.

JA HO DA

LOP TA

LOĎ

- **Tvorenie slov zo slabík:** vytvorte si z papiera rôzne slabiky. Vymýšľajte a tvorte slová ich skladaním. Takto vytvorené slová si môžete lepiť na papier.
- **Dlhá slabika:** napíšeme na papier slová veľkými písmenami, ale bez dĺžňa. Dieťa prečíta (a/alebo počúva) slovo, rozdelí ho na slabiky, môže ich zároveň zaznačiť pod slovo – oblúčikom. Sluchom má rozpoznať a určiť, kde je dĺžňa a doplniť ho nad slabiku.

zámok

bábika

misa

vozík

lúka

tráva

páv

málo

balón

lavica

káva

banán

líce

cukrík

píla

- **Vybrať správnu slabiku do slova:** Vyberieme si jednu slabiku napísanú na papieri a skúsime tvoriť slová na danú slabiku: „**LA**“ vymysli čo najviac slov, ktoré sa začínajú na danú slabiku. Slová môžete tvoriť aj zložením z papierových slabík.

la – no, la – by, la – ky, la – ta, la – ne,

ko – sa, ko- za, ko – ne, ko – lo, ko – še.....

- **Vyhľadávanie slabík v texte:**

*Vyhľadaj v texte všetky slabiky „**ma**“ a vyfarbi ich modrou farbičkou. Potom nájdí všetky slabiky „**li**“ a vyfarbi ich zelenou farbičkou. A pod. vyhľadávame rôzne iné slabiky.*

Spolupracovala: Mgr. Monika Vladová

Odporúčaná doplnková literatúra:

Pracovné zošity: KuliFerdo (modré, pre žiakov s VPU). Vyd. RAABE.

P. Svoboda, H. Červinková: Zábavné cvičenia na rozvoj čítania. Vyd: Portál.

M. Horecká: Čítanie pre dyslektikov. Vyd: Edika.

J. Novák: Čitateľské tabuľky.

Z. Michalová: Pozornosť, Zhody a rozdiely.

K. Loulová: Čítanka pre dyslektikov. Vyd: Albatros.

Pramienok (obrázkové čítanie)